

VERSLAG

Community of Practise Ecosysteemdiensten

Datum	:	28 september 2011
Plaats	:	NEMO Amsterdam
Tijd	:	12.30 – 17.00 uur
Kenmerk	:	CoP-ESD verslag 1 ^e bijeenkomst
Verslag	:	Simon Moolenaar, Loes Penning de Vries
Deelnemers	:	zie bijlage 1 .

1. Inleiding

Op 28 september was het zover: de lancering van de Nederlandstalige Community of Practice Ecosysteemdiensten (CoP-ESD) in de “Captains cabin” van NEMO (Amsterdam).

De aanleiding van de CoP-ESD staat beschreven in de SKB notities [“Delen van ervaringen met ecosysteemdiensten”](#) en [“Op weg naar een ecosysteemdiensten praktijkgemeenschap”](#).

2. [Presentatie & Discussie “Ecosystem Services: from attractive concept to real-world application”](#)

Al Appleton, voormalig directeur van the New York City Water and Sewer System, was helaas verhinderd om zijn inmiddels wereldberoemde en klassieke ESD-case te presenteren. Door intensief vooroverleg met Al kon Jos Brils gelukkig als een goede stand-in optreden met de presentatie “Possible key-factors for successful application of ecosystem services in watershed management *Lessons learned from New York applied in the Dutch / German river Vecht.*”

De randvoorwaarden en succesfactoren in New York hebben te maken met onder andere:

- sense of urgency
- ondernemend leiderschap
- out of the box denken en delen van macht binnen een partnership
- gezamenlijke probleemoplossing door stakeholders (dialogue, mutual education)
- keuze van een logische schaal: ESD op een zo hoog mogelijk schaalniveau benaderen (“the higher the level of service, the higher the level of economic benefit”)
- economische waarde creëren (value capturing; dit vraagt wel om aanpassing van bestaande instituties)
- ESD hebben nadrukkelijk betrekking op zowel natural als human resources.

De discussie volgend op de presentatie was zeer levendig. Een greep uit de reacties:

- ‘Is er al een AI Appleton-fanclub?’
- Een voorbeeldcasus in Nederland is in de Fryske Wâlden. Net als in het gepresenteerde New York voorbeeld wordt in de Fryske Wâlden het idee van ‘whole farm planning’ toegepast. Doordat boeren elkaar controleren is er sprake van zelfsturing.
- Een andere voorbeeldcasus: het self-supporting riviersysteem de IJsseldelta. Geleerde les is dat hogere urgentie meer scherpte brengt in de focus. ‘Projecten worden beter door te zwaluwstaarten’. Met zwaluwstaarten wordt wederzijdse winst bedoeld: bijv. landbouw wordt beter door water, water wordt beter door landbouw.
- In de voorbeeldcasus grensgebied Vecht is de grootste urgentie recreatie. Door het focusgebied groter te maken, komen er vanzelf meer belangen naar voren waardoor stakeholders die werkelijk een urgentie hebben in beeld komen.
- Niet alleen urgentie is van belang, want daarmee is de focus niet op het hele systeem gericht. En daar gaat ESD om. Maar urgentie is wel trigger om een project aan de gang te krijgen.
- ESD staan volop in belangstelling in de EU. Kan ESD helpen om KRW (en KRB?) meer integraal in te steken en op de kaart te krijgen?
- De essentie ligt niet bij oplossing an sich, maar bij het ‘luisteren’ naar het gebied en de energie pakken die daar ligt.
- Voor het op participatieve wijze in kaart brengen van ESD (en daarbij gebruik maken van bottom-up/participatieve benaderingen waarover al veel documentatie bestaat) is zeker internationaal veel belangstelling.

3. Voorstelronde

Na de presentatie en discussie vervolgden we de nadere kennismaking:

- Wie ben ik?
- Welke ESD spreekt me sterk aan (ondersteunende, producerende, culturele en regulerende diensten)?
- Welk doel zou de CoP moeten dienen?

Ondersteunende diensten:

- *Roel Slootweg* (Slootweg & Van Schooten): ESD is een manier om stakeholders aan tafel te krijgen en invloed te krijgen op afwegingsprocessen in besluitvorming. Voorstander van participatieve waardering van ESD in plaats van het moneteriseren. De CoP moet dingen op gang krijgen, leiden tot 'doen'. Geleerde les vanuit een eerder opgestarte CoP: zeer handig om een voorzitter te hebben die zichtbaar en invloedrijk is binnen andere (politieke) kringen.
- *Gert Eshuis* (Ministerie van I&M): De CoP moet ervaringen koppelen en de integraliteit benadrukken. Van elkaar en samen leren.
- *Fransje Hooimeijer* (TNO, TU Delft): Het opbrengen van een "plak zand" in Nederland scheidt de mens van het natuurlijke (bodem)systeem. ESD biedt de mogelijkheid om het natuurlijke systeem weer terug te brengen in het ontwerp en stedenbouw. De CoP: veel halen en een nieuwe invalshoek brengen vanuit bouw & ontwerp.
- *Michiel Rutgers* (RIVM): de ondersteunende dienst is eigenlijk een verkeerde benaming wanneer de definitie van de VN letterlijk genomen wordt. De ondersteunende dienst ondersteunt namelijk andere ESD en niet direct, zoals de definitie van ESD stelt, het welzijn van de mens. De CoP moet zijn: integraal, multidisciplinair, multithema's, goede taal leren spreken en ontwikkelen.
- *Willem Hendriks* (Witteveen & Bos): In CoP connectie met het bedrijfsleven leggen en stappen maken. In het buitenland is op dit vlak al veel gaande (in het bedrijfsleven).

Producerende diensten:

- *Romke Postma* (NMI): Aandacht voor spanningsveld/afwenteling tussen diensten.
- *Jurgen van der Heijden* (Universiteit van Amsterdam & AT Osborne): 'Alle ESD bij elkaar hebben de capaciteit voor duurzame economie'. De CoP moet deze boodschap uitdragen en 'nieuwe' sectoren aan elkaar verbinden (zoals wonen).
- *Jaap de Wit* (Grontmij): Kennis inbrengen en vergaren, stakeholders aan tafel krijgen en verschillende thema's behandelen.
- *Suzanne van der Meulen* (Deltares): Kennisontwikkeling en kennis naar buiten brengen. Opmerking goed na te denken over wie bij de CoP betrokken moeten worden om de verbinding naar de maatschappij te maken (niet alleen natuurwetenschappelijke mensen).

Regulerende diensten:

- *Wim de Vries* (WUR; Alterra en MilieuSysteemAnalyse): ESD als concept om genuanceerder tot afwegingen te komen (waardering). In de CoP samen tot initiatieven komen en samen uitvoeren.
- *Claude Roovers* (Tauw): CoP als netwerk waarin snel en makkelijk informatie uitgewisseld kan worden en inspireert (wat is het, hoe doe je het, hoe regelen we het?). Ook stakeholders betrekken.
- *Ton Breure* (RIVM en Universiteit Nijmegen): De CoP moet (succesvolle) voorbeelden geven van situaties waarin stakeholders voor investeringskosten gecompenseerd worden door toepassing van ESD concept.
- *Jaap Tuinstra* (TCB): De CoP: inspireren en leren de gebiedsenergie te benutten.

- *Julian Staring* (Ministerie van I&M): Verbreding opleveren en eindgebruikers bereiken/ betrekken.
- *Karen Huisman* (Grontmij): Uitwisselen van de toepassing van het concept ESD i.p.v. alleen kennisontwikkeling. Daarnaast ook betrekken van de stakeholders.
- *Marloes Luitwieler* (Bioclear): Elkaar inspireren door praktische voorbeelden uit te wisselen.

Culturele diensten:

- *Annemieke Smit* (Alterra): De CoP moet ertoe dienen elkaar scherp te houden in de gedachtevorming, nieuwe mensen te leren kennen en ruimte bieden voor experimenten en het toetsen van ideeën.
- *Bart Beerlage* (Commissie MER): ESD is een andere manier van werken. De CoP: voorbeelden genereren en met de CoP de enorme kracht van ESD laten zien.
- *Reinder Siebenga* (Tauw): Vraagt aandacht in de CoP voor de historie in de bodem, elkaar inspireren en concreet worden.
- *Jos Brils* (Deltares): In de CoP partijen verbinden (niet eens zo zeer via gemeenschappelijke taal; aanpassen aan taal van de ontvanger), verbinden van wetenschap en praktijk, vooruitbrengen van het concept ESD.
- *Simon Moolenaar* (SKB en DHV): Hoopt met de CoP voorbeelden te etaleren en projecten te genereren. Delen van kennis en gezamenlijk concrete stappen zetten in de praktijk.

(Bewust) geen keuze gemaakt:

- *Niek de Wit* (Ministerie van I&M): Voorkomen van misbruik van de publieke diensten (zowel niet te veel als niet te weinig). In de CoP het concept van de 4B's inbrengen, namelijk begrijpen, beheren, benutten en betalen. ESD moet handen en voeten krijgen. Binnen de CoP initiatieven delen en goede ideeën.
- *Carla Roghair* (DLG): Werkelijke stappen zetten, contracten sluiten, belanghebbenden binnen gebiedsontwikkeling mee laten betalen.
- *Sytze Keuning* (Bioclear): Verschillende groepen en diensten aan elkaar koppelen; achtergrondgedachte de 'biobased economy'.
- *Loes Penning de Vries* (SKB): Ecosysteemdiensten is het benaderen van gewenste ontwikkelingen in harmonie met de omgeving waarin de ontwikkelingen plaatsvinden. Vanuit de CoP meer grip krijgen op thema en gezamenlijk verder komen.

4. Opstellen Mission Statement CoP-ESD

Er werd in vier groepen gewerkt aan het opstellen van een (concept) mission statement.

Uitkomsten:

1. In Nederland stimuleren van het bewust gebruik van ESD door inspiratie, kennis, bewustwording en actie.
2. Het ontwikkelen en uitdragen van inspirerende inzichten en praktische toepassingen door het in een heterogene groep bediscussiëren van ESD.
3. Onze CoP wil bijdragen aan het duurzaam benutten van ons natuurlijke systeem door:
 - a. de waarden voor de mens zichtbaar te maken
 - b. stappen te zetten om ondernemen mogelijk te maken.
4. Divers:
 - a. Ervaringen delen, inspiratie uit praktische ervaringen, olievlek, aandacht voor communicatie, meerwaarde, samenwerking opzoeken, halen én brengen.

- b. Toepassen in projecten: wat zijn uitvoeringsproblemen bij toepassen van de ESD-benadering?
- c. Welke maatschappelijke problemen zijn er waar ESD oplossingen voor biedt? Wie zijn de probleemhebbers?

5. Personen en Partijen: wie betrekken in de CoP-ESD?

In de CoP-ESD zijn de volgende partijen goed vertegenwoordigd:

- adviseurs / intermediairs
- wetenschappers / onderzoekers
- beleidsmakers en -adviseurs op nationaal niveau (m.n. I&M; waar is EL&I?)

In de CoP-ESD zijn de volgende partijen minder goed tot slecht vertegenwoordigd:

- beleidsmakers en -adviseurs op provinciaal niveau
- proces-facilitatoren (besluitvorming en gebiedsprocessen)

In de CoP-ESD zijn de volgende partijen niet vertegenwoordigd:

- boeren en (overige) bedrijven
- NGO's/natuurbeheerders
- waterschappen en gemeenten

Wat betreft deze laatste groep ("de praktijk") vindt het grootste deel van de aanwezigen dat deze er ook niet altijd bij hoeven te zijn, maar dat zij betrokken moeten worden via de cases. Op basis van de cases kan de praktijk gericht worden uitgenodigd bij de CoP of kan de CoP op bezoek gaan op locatie. Via de projecten waar de aanwezigen bij betrokken zijn, is de praktijk namelijk indirect wel degelijk vertegenwoordigd en het is niet haalbaar/wenselijk om iedereen bij de meetings te halen. Maar om dat we niet over maar met de praktijk willen praten, is het wel een must om via gerichte uitnodigingen de praktijk/gebruikers aan tafel te krijgen. Nadenken over wat 'voorlopers' nodig hebben om achterban te mee te krijgen. Dus: per keer gericht en thematisch uitnodigen van bepaalde stakeholders.

Verder ontstond het idee om een ambassadeur te benaderen die deuren kan openen voor de CoP-ESD. Genoemd zijn de heren Rabbinge, Wijffels, Wijers en Alders. Afgesproken is dat Roel Slootweg als eerste Rudy Rabbinge benadert.

Ook werd geopperd om aansluiting te zoeken bij kennisnetwerken zoals TEEB.NL (Henk de Jong, Marian Hopman, John van Himbergen) en ESP (Dolf de Groot, Leon Braat), SETAC, samenwerking Nederland – België (INBO/BEES).

6. Praktische zaken CoP-ESD

- Secretariaat & Communicatie: via SKB
- Facilitatie: roulerend met ondersteuning van SKB
- Locatie bijeenkomsten: roulerend
- Financiering: low-profile / low-budget (vooralsnog geen contributie/lidmaatschap); ieder draagt eigen kosten/investeringen

7. Volgende bijeenkomst en mogelijke thema's/activiteiten

Volgende bijeenkomsten worden voorzien in:

- Februari 2012
- Mei 2012
- September 2012
- December 2012

Toekomstige bijeenkomsten van de CoP-ESD kunnen gehouden worden bij (in willekeurige volgorde):

- Ministerie van I&M (Den Haag)
- Deltares (Utrecht)
- Grontmij (Houten)
- Alterra (Wageningen)
- Witteveen & Bos (Deventer)
- AT Osborne (Baarn)
- Cie Mer (Utrecht)
- RIVM (Bilthoven)
- TUD (Delft)
- Bij provincies, gemeenten, waterschappen op locatie?

Communicatie binnen de CoP-ESD kan plaatsvinden middels:

- bijeenkomsten (4 keer per jaar): roulerend qua locatie en organisatie;
- digitale nieuwsbrief (via SKB);
- [eigen CoP-site](#) (als sub-site van SKB-site);
- [LinkedIn groep](#) starten (naam is geclaimd; moet nog gelanceerd worden).

Mogelijke thema's:

- Cases bespreken zoals Lankheet, Noordelijke Friese Wouden, IJsseldelta;
- Stagnerende projecten helpen op gang te brengen: cases inbrengen die dreigen te stagneren;
- Projecten clusteren rond thema's: bijvoorbeeld "hoe breng je een duurzame gebiedsontwikkeling tot stand" (DLG & RWS), "kwantificeren en waarderen", "waterveiligheid en ruimtelijke inrichting / delta en daling", "energie", "science-policy-practice", "Nederland boven Water" (NIROV);
- De 5 stappen van de WRI-ESR benadering toepassen;
- Uitwisseling met België (INBO, BEES, Belgisch Platform Biodiversiteit).

Links

Notities:

[Delen van ervaringen met ecosysteemdiensten](#)

[Op weg naar een ecosysteemdiensten praktijkgemeenschap](#)

[Deelnemers startbijeenkomst](#)